

receives information about the level of mastering theoretical material, about the students' knowledge and skills. This is how the managerial control function is implemented – on the basis of the information obtained, the teacher adjusts further work to find out if the training goal has been reached at a certain stage.

Assessment is an integral and essential part of all good teaching. Unless teachers have awareness of their students' progress, decisions about appropriate strategies for developing learning cannot be made. This assessment is usually carried out on an informal basis, with the teacher noting that students who have failed to reach expected levels of attainment will require additional learning to bring them up to scratch. Such assessments, which are largely based on criteria laid down in the curriculum, may be derived from observation of the students' work, from results of class tests and examinations, or perhaps from outcomes of statutory assessments such as Standardized Achievement Tests (SATs). This article attempts to look at the importance of classroom assessment and evaluation advantages. Testing in education and psychology is an attempt to measure a person's knowledge, intelligence in a systematic way. A major concern of teaching English language for teachers has been assessing and evaluating student's progress during their courses of study as well as their classroom achievements.

In this digital era, ICT use in the classroom is important for giving students opportunities to learn and apply the required 21st century skills. Hence studying the issues and challenges related to ICT use in teaching and learning can assist teachers in overcoming the obstacles and become successful technology users. The aim of this literature review is to examine the evidence around the claims made for the shift towards computer-based assessment (CBA) in educational settings.

Key words: *technology, control, monitoring, knowledge, ability, English, future teacher, institution of higher education.*

УДК 378.016:373.3:379.8

Ольга Гончарук

Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

ORCID ID 0000-0001-8463-7401

DOI 10.24139/2312-5993/2019.09/165-177

МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

У статті представлено модель системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілля учнів як теоретично-описове узагальнення фундаментальних компонентів цілісного процесу професійної підготовки, спрямованого на формування в студентів мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, ціннісного та рефлексивного компонентів готовності до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів. Мета статті полягає в обґрунтуванні моделі системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвіллевої діяльності учнів. У процесі наукового пошуку використано методи аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації, умовисновків та моделювання.

Розроблена й охарактеризована модель системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів

підпорядкована меті, передбачає поєднання методологічно-цільового, змістово-процесуального та моніторинго-результативного блоків, які тісно взаємозв'язані між собою та реалізація яких спрямована на досягнення ефективного результату.

Методологічно-цільовий блок моделі представлено її головною метою, методологічними підходами та принципами. Змістово-процесуальний – включає визначений зміст тих компетенцій організації дозвілля молодших школярів з методами й формами їх засвоєння, які в найбільшій мірі забезпечать сформованість творчого рівня готовності фахівця. Моніторингово-результативна складова блоку передбачала визначення змісту кожного з компонентів готовності, розробки критеріїв, показників оцінки та рівнів сформованості в студентів компетентностей організовувати дозвілєву діяльність з молодшими школярами.

***Ключові слова:** модель, система, дозвілєва діяльність, підготовка вчителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності учнів, модель системи підготовки вчителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів, компоненти моделі системи, методологічні підходи, принципи підготовки майбутніх учителів до організації дозвілля, педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілля.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розбудови системи вищої освіти, відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 № 1556-VII) ставить на порядок денний формування нової генерації освітян із високим рівнем професіоналізму, загальної культури, творчим стилем аналітичного мислення, з власною суб'єктною позицією щодо проведення власного дозвілля та організації дозвілля інших. Особливо актуалізуються проблеми підготовки вчителів початкової школи, які, в майбутньому, упроваджуватимуть у практику концептуальні основи нової української школи.

Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів в Україні ґрунтується на положеннях Закону України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Концепції нової української школи (2017), Указу Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (№ 344, 2013) та ін. Проте, відсутність у науковому обігу моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів спонукало нас до визначення її компонентів та наукового обґрунтування з врахуванням стану дозвілєвої діяльності молодших школярів в умовах сьогодення, вимог до професійної підготовки вчителя початкової школи в контексті реформування сучасної освіти, авторських поглядів на мету, завдання, зміст, форми та методи професійної підготовки студентів до організації дозвілля молодших школярів.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми професійної підготовки вчителів початкової школи аналізують у своїх наукових доробках О. Буднік, Л. Гусак, О. Комар, Л. Коваль, З. Онишків, О. Савченко, М. Федоренко та ін. Теоретичне обґрунтування необхідності вивчення особливостей розвитку особистості засобами дозвілєвої діяльності здійснили О. Гончарова, О. Діба,

Ю. Клейберг, Г. Колик, Ю. Моздокова, А. Фатов, С. Цюлюпа та ін. Питання підготовки фахівців до організації дозвілля розглядали В. Балахтар, І. Каташинська, І. Сидор та ін. У контексті порушеної проблеми актуальним є визначення та обґрунтування моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілдової діяльності молодших школярів.

Мета статті полягає в обґрунтуванні моделі системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілдової діяльності учнів.

Методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, умовисновки, моделювання.

Виклад основного матеріалу. На ідеї моделювання ґрунтується будь-який метод наукового дослідження, як теоретичний (при якому використовуються різного роду знакові, абстрактні моделі), так і експериментальний (як предметні моделі) (*Глоссарий современного образования*, 2014). Поняття «модель» (від *лат. modulus* – міра, мірило чи зразок) – це об’єкт, що заміщує оригінал і розкриває найважливіші риси і властивості оригіналу для певного дослідження, його мети за обраної системи гіпотез (Вітлінський, 2005). За визначенням Я. Неуйміна, узагальнена модель – це створюваний з метою одержання і (або) збереження інформації специфічний об’єкт (у формі усвідомлюваного образу, опису знаковими засобами або матеріальною системою), який відбиває якості, характеристики і зв’язки об’єкту оригіналу будь-якої природи, суттєві для поставленої задачі (Неуймин, 1984, с. 44). С. Сисоєва модель називає інструментом пізнання, засобом інтерпретації та пояснення явищ реальності (Сисоєва, 2011). У свою чергу, К. Інгенкамп модель визначає як цілісну систему, кожен із компонентів якої спрямований на реалізацію поставленої мети, пошук новизни в реалізації цієї системи (Інгенкамп, 1991, с. 99). Тобто, з визначення К. Інгенкампа випливає, що модель і є системою.

Для нашого дослідження цінними є думки О. Мірошниченко, яка визначає модель як описовий аналог діяльності, що у формалізованих конструкціях відображає її найважливіші характеристики (Мірошниченко, 1999, с. 89-90). Причому нова інформація про досліджуваний об’єкт виникає на всіх етапах конструювання моделі: у процесі емпіричного дослідження об’єкта, у структурі самої моделі, що створює елементи новизни в силу особливої презентації набутих знань про об’єкт, як результат подальшого мисленнєвого експерименту. Уже моделювання трактується як процес опосередкованого пізнання та перетворення дійсності, у якому об’єкт-оригінал перебуває в певній відповідності з об’єктом-моделлю (модель здатна замінювати об’єкт-оригінал на певних етапах пізнавального процесу) (Сисоєва, 2011).

Для нас важливим є обґрунтування моделі системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілдової діяльності

молодших школярів. З огляду на це, звернемося до трактування поняття системи. У педагогіці під системою розуміється сукупність компонентів, що складається з елементів, частин, пов'язаних між собою та таких, що утворюють нову якісну єдність (*Большой энциклопедический словарь*, 1998). Серед основних характеристик системи можемо визначити: стан, рух, розвиток, динаміка, функції, через які вона включається в більш складні системи (Сидоркин, 1969, с. 4).

Для розгляду моделі системи професійної підготовки студентів цінним є розгляд поняття педагогічної системи в інтерпретації Т. Шамової (Шамова, 2002), яка її трактує як соціально зумовлену цілісність учасників педагогічного процесу (у контексті нашого дослідження – це професорсько-викладацький склад та студенти закладу вищої освіти), які взаємодіють між собою, навколишнім середовищем і його духовними й матеріальними цінностями на основі співпраці, спрямованої на формування та розвиток особистості майбутнього фахівця. Саме такий підхід сприяє розгляду процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи як самостійної системи та, водночас, як засобу забезпечення зв'язків у більш складній педагогічній системі – середовища закладу вищої освіти.

Моделюючи систему професійної підготовки студентів до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів враховуємо основні властивості системи, а саме її цілеспрямованість, цілісність, структурність, ієрархічність, множинність, взаємопов'язаність, зв'язок із середовищем, відкритість, динамічність, інваріантність, розвиток за висхідною спіраллю (Савченко, 2004; Унтілова, 2004). Тому модель системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілля учнів представимо як теоретичне узагальнення та схематичне відтворення фундаментальних компонентів цілісного процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, спрямованого на формування в них мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, ціннісного та рефлексивного компонентів готовності до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів. У дослідженні модель системи професійної підготовки студентів до організації дозвілля учнів являє собою сукупність складових професійної підготовки, які пов'язані між собою та утворюють нову якісну єдність організації навчальної, виховної, науково-дослідної та практичної діяльності, включення в яку студентів за цілеспрямовано розробленою технологією та з дотриманням визначених педагогічних вимог, сприятиме ефективному формуванню в майбутніх учителів початкової школи готовності конструктивно організовувати дозвілєву діяльність дітей.

У ході аналізу спроектованої системи нами зацентовано увагу на тому, що вона має не лише забезпечувати контроль за процесом особистісного й професійного становлення вчителя початкової школи як професіонала в контексті організації дозвілля учнів, а й створювати можливості для активного

втручання в хід підготовки майбутніх учителів початкової школи з метою корекції та підсилення ефективності формування відповідних компонентів готовності.

На основі теоретичного аналізу проблеми підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів нами розглядається як цілеспрямований, складний та комплексний процес навчальної, виховної, науково-дослідної та практичної підготовки студентів, спрямований на формування в них мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, ціннісного та рефлексивного компонентів готовності організувати дозвіллеву діяльність на основі врахування психологічних та індивідуальних особливостей учнів початкової школи та специфіки організації дозвіллевої діяльності в цьому віці.

У процесі проектування моделі системи професійної підготовки нами враховувався вплив суб'єктів, які реалізовували визначену мету й завдання, на всі компоненти системи; у конструюванні змісту виходили з інтересів та вітагенного досвіду суб'єктів взаємодії; при виборі методів, форм та засобів підготовки студентів прагнули надавати пріоритет таким, які сприяють суб'єктному зростанню фахівця; забезпечували суб'єкт-суб'єктних характер взаємодії в ході реалізації змісту професійної підготовки, а при оцінюванні готовності майбутнього вчителя до організації дозвіллевої діяльності учнів зважали на рівень сформованості його творчої суб'єктності як провідної характеристики готовності. На нашу думку, для ефективного виконання професійних функцій з організації дозвіллевої діяльності молодших школярів майбутньому вчителю початкової школи необхідний творчий рівень готовності, якого можна досягнути, поєднуючи й цілеспрямовано організовуючи аудиторну та позааудиторну роботу, за умови активної позиції кожного студента у власному професійному становленні.

Модель системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів нами подана як конструктивна технологія організації професійної підготовки студентів у закладі вищої освіти, що розглядається як цілісна система, яка передбачає єдність методологічно-цільового, змістово-процесуального та моніторинго-результативного блоків.

Методологічно-цільовий блок моделі представлено її головною метою, яка прогнозує кінцевий результат – творчий рівень готовності майбутніх учителів початкової школи до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів. Конкретизуємо мету чітко визначеними завданнями: стимулювання в студентів внутрішньої мотивації до оволодіння системою загальних та ключових компетентностей організації дозвіллевої діяльності учнів; формування в майбутніх фахівців потреби в засвоєнні професійних цінностей та усвідомлення ними готовності до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів як особистісної і професійної цінності;

формування творчої комунікативно-активної особистості фахівця, здатного швидко адаптуватися до складних умов реального професійного середовища; формування здатностей здійснювати самоаналіз, саморегуляцію та самоактуалізацію, саморозвиток, необхідних для розвитку творчої суб'єктності в організації дозвілєвої діяльності дітей.

Методологічно-цільовий блок також представлено методологічними підходами, які спрямовують систему професійної підготовки студентів до організації дозвілєвої діяльності учнів початкової школи на досягнення означеної мети. У нашому дослідженні система підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації дозвілєвої діяльності учнів ґрунтується на положеннях акмеологічного, культурологічного, комунікативного, аксіологічного, компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного підходів, які створили підґрунтя для розробки принципів функціонування системи.

З метою вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів нами визначено ті педагогічні принципи, які більшою мірою сприяли ефективності цього процесу, і тим самим забезпечували підвищення якості фахової підготовки студентів. Серед пріоритетних нами визначено: ініціативності й творчості в формуванні ключових компетентностей організації дозвілля молодших школярів, суб'єкт-суб'єктної зорієнтованості професійної підготовки, активності й самостійності, моделювання умов і змісту майбутньої професійної діяльності.

Систему професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи нами визначено як дуалістичний процес: з одного боку – соціальний, оскільки допомагає майбутньому фахівцеві адаптуватися у професійній сфері та взаємодіяти в різних життєвих ситуаціях за межами освітнього процесу, з іншого – індивідуальний, оскільки спрямовується на формування особистості студента, його активної громадської та професійної позиції, розвиток і реалізацію творчого особистісного потенціалу. З огляду на це, компонентами моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності з молодшими школярами є тісний зв'язок аудиторної та позааудиторної (виховної, науково-дослідної та практичної підготовки) роботи в реалізації цього процесу його суб'єктами.

Наступний блок моделі – змістово-процесуальний – включає визначений зміст тих компетенцій організації дозвілля молодших школярів з методами й формами їх засвоєння, які найбільшою мірою забезпечать сформованість творчого рівня готовності фахівця. Цей компонент моделі нами вибудовувався з урахуванням, насамперед, специфіки професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, особливостей педагогічного середовища в початковій школі, психофізіологічного розвитку молодших школярів, стану розвитку дозвілєвої діяльності та її специфіки на сучасному

етапі, теоретичних здобутків дослідників теорії дозвілля, вітчизняного й зарубіжного досвіду культурно-дозвілдової підготовки тощо.

Змістово-процесуальний блок моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілдової діяльності молодших школярів представлений:

– програмою курсу «Організація дозвілдової діяльності молодших школярів»;

– програмою роботи студентського клубу «Цікаве дозвілля молодших школярів»;

– організацією науково-дослідницької роботи студентів (діяльність проблемної групи «Умови успішної організації дозвілдової діяльності молодших школярів», залучення до наукових гуртків, студентських наукових товариств, виступів на конференціях, семінарах, проведення Ярфестів), пов'язаної з дослідженням проблеми організації дозвілля в початковій школі;

– системою завдань різних видів виробничої практики майбутніх учителів початкової школи, спрямованих на формування мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, ціннісного та рефлексивного компонентів готовності до організації дозвілля молодших школярів;

– підбором інтерактивних форм та методів професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, які забезпечували прояв їхньої суб'єктності, суб'єктної позиції в змодельованому професійному середовищі початкової школи з організації дозвілля молодших школярів.

Засвоєння змісту професійної підготовки до організації дозвілдової діяльності молодших школярів здійснюється в спеціально змодельованому середовищі закладу вищої освіти протягом усього періоду навчання й має динамічний характер. Нами відзначено, що змістова складова моделі професійної діяльності студента характеризується обсягом знань, їх глибиною, системністю, стилем мислення. Професійні знання подаються як відомості про сутність та структуру організації дозвілдової діяльності молодших школярів, види, типи, форми дозвілля. Як критеріальні показники виділяються теоретичні знання про особливості використання різних видів, типів, форм організації дозвілдової діяльності молодших школярів з урахуванням психолого-педагогічних особливостей учнів початкової школи.

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілля дітей ми визначали з урахуванням вимог суспільства, тобто передбачали потребу в обсязі сучасної інформації, яка необхідна для педагогічної полісуб'єктної діяльності фахівця в контексті організації дозвілдової діяльності дітей, щоб якомога повніше забезпечити його спроможність відповідати вимогам нової української школи та потребам культурно-інформаційного суспільства.

У ході засвоєння змісту професійної підготовки до організації дозвілдової діяльності учнів початкової школи забезпечувалася

полісуб'єктність взаємодії в системах: викладач – студент; студент – студент; викладач – студент – студент; студент – викладач – студент.

Упровадження програми навчального курсу «Організація дозвіллевої діяльності молодших школярів» та роботи студентського клубу «Цікаве дозвілля молодших школярів» переконливо доводить, що доцільними в процесі формування в студентів ключових компетентностей організації дозвіллевої діяльності молодших школярів є методи та форми, спрямовані на розвиток мислення студентів, умінь висловлювати й доводити власну суб'єктну позицію з питань організації дозвіллевої діяльності молодших школярів, тобто інтерактивні.

Цікавими та змістовними формами стали лекція-діалог (діалог з аудиторією), лекція з паузами, лекція-діалог та лекція-диспут та ін. Серед методів, спрямованих на досягнення розуміння й гармонії у стосунках з людьми нами використано методи: «рольової гармонізації», сутність якого полягала в організації процесу пізнання на основі гармонійної ролі (ролі реалізації різних форм дозвіллевої діяльності, які доповнюють одна одну в змодельованих у процесі професійної підготовки ситуаціях) партнера взаємодії; уявлення майбутніх учителів початкової школи про рольову гармонізацію в сфері дозвілля формуються за допомогою аналітичного розбору їх реальної поведінки та поведінки інших суб'єктів аналізованих професійних дозвіллевих ситуацій; метод «золотої середини» – це метод довірливої комунікації в процесі організації дозвіллевої діяльності, який ґрунтується на пошуку й утриманні образу розуміння іншої людини. Образ розуміння (золота середина) складається зі знання, довіри, співчуття, півдії, що виявляється стосовно інших партнерів взаємодії в дозвіллевій діяльності; «змінюючої тактики» – метод, який ураховував суб'єктні комунікативно-дозвіллеві особливості учасників взаємодії (Дубасенюк, 2009).

Одним із дієвих методів у системі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи організувати дозвіллеву діяльність дітей став кейс-метод, сутність якого полягала в тому, що студенти осмислюють реальну життєву ситуацію власної дозвіллевої діяльності, у якій одночасно присутньою є конкретна практична проблема, вирішення якої вимагає застосування системи сформованих компетенцій і вітагенного досвіду. У ході застосування саме цього методу викладач стимулював пізнавальну активність майбутніх класоводів, розвивав їхні суб'єктні якості, а також створював проблему, яка мотивувала їх до здійснення самостійного вибору та пошуку оптимальних рішень у виборі, підходу до організації і проведення дозвіллевої діяльності молодших школярів.

З метою формування в студентів умінь прийняття раціональних рішень, коли неможливо розв'язати однозначно поставлене завдання передбачалося застосування методу можливих варіантів («дерево рішень»). Першим таким завданням для студентів було обґрунтування

важливості оволодіння компетентностями організації дозвілля дітей: «Чому готовність учителя початкової школи до організації дозвілля молодших школярів є професійною й особистісною цінністю фахівця?».

Студенти детально аналізували всі можливі варіанти рішень і виписували в колонки переваги та недоліки кожного з них, а також ті наслідки, до яких вони можуть призвести. Деякі міркування студентів нами подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Чому готовність учителя початкової школи до організації дозвілля молодших школярів є професійною цінністю фахівця?

Проблема: Чому готовність учителя початкової школи до організації дозвілля молодших школярів є професійною цінністю фахівця	
Варіант 1: Це дуже важлива складова професійної готовності	
Переваги: організація цілеспрямованого дозвілля дітей, яких я дуже люблю, задля їхнього розвитку, відпочинку й отримання задоволення; вони в ході дозвіллевої діяльності стають особистостями, творчими людьми тощо	Недоліки: значна відповідальність; не можна однозначно визначити дозвіллеві уподобання всіх дітей; діти галасливі й неслухняні в ході дозвіллевої діяльності; втрачаються цінності
Варіант 2: У ході проведення дозвіллевої діяльності з дітьми удосконалюються організаційні та комунікативні уміння й навички, які необхідні в професійній діяльності вчителя початкової школи	
Переваги: зараз дуже потрібні талановиті вчителі; я буду конкурентоспроможною і завжди матиму роботу; додатково буду працювати з дітьми індивідуально	Недоліки: є інші, більш важливі цінності, уміння й навички в професії вчителя початкової школи; важливими є не стільки організаційні й комунікативні вміння, скільки система наукових знань
Ваше рішення проблеми: хочу і буду творчим учителем, для якого всі компоненти професійної готовності є особистісною цінністю; учителем, який уміє організовувати цілеспрямоване дозвілля молодших школярів; мені це подобається, оскільки це сприяє вияву мене як особистості й досягне високих результатів у своїй професійній діяльності	

Доцільним у процесі формування умінь студентів організовувати цілеспрямовану дозвіллеву діяльність дітей став і метод узагальнення ідей (або «ідейна технологія»), який давав змогу з урахуванням знань студентів у письмовій формі опрацьовувати подані нами ідеї щодо вирішення дозвіллевих проблем.

Метод «Прес», який ми також використовували у процесі формування компетентностей організації дозвілля, сприяв закріпленню в студентів уміння конкретно й чітко формулювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стильній формі, переконуючи інших. «Я вважаю, що вибір форм дозвілля дітей молодшого шкільного віку залежить від...», «Дозвілля молодших школярів має бути цілеспрямовано організованим тому, що...», «Використання різних видів дозвіллевої діяльності важливо, тому що ...» та ін.).

Важливим компонентом моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності учнів є педагогічні умови. Нами відзначено, що умови ефективної підготовки майбутніх вчителів до організації дозвілля молодших школярів мають бути закладені в фундамент системи професійної підготовки студентів.

Моніторинго-результативний блок моделі передбачав визначення рівнів готовності студентів до організації дозвілля учнів і передбачав наявність таких компонентів: мотиваційний, ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний. Нами відзначено, що професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів буде ефективною за умови отримання науково обґрунтованої інформації про стан готовності студентів до такої діяльності. Рішенням цієї проблеми може слугувати система моніторингу, яка успішно використовується в ході діагностики, контролю сформованості системи компетенцій у майбутніх учителів початкової школи тощо. Саме моніторингова складова блоку моделі дала змогу здійснювати постійне відстежування динаміки рівня готовності студентів організовувати дозвілєву діяльність учнів початкової школи, інтерпретувати отримані дані, забезпечувати зворотний зв'язок, розробляти рекомендації, вносити відповідні корективи до системи професійної підготовки майбутніх учителів і на цій основі ефективно реалізувати управлінські та самоуправлінські функції. Ефективність професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності учнів відстежувалася за допомогою моніторингу на різних рівнях управління: науково-педагогічному – діяльність професорсько-викладацького складу; самоуправління – навчальна й науково-дослідна, практична діяльність студентів.

Результативна складова блоку передбачала визначення змісту кожного з компонентів готовності, розробки критеріїв, показників оцінки та рівнів сформованості в студентів компетентностей організовувати дозвілєву діяльність з молодшими школярами.

Усі структурні блоки моделі системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів перебувають у взаємозв'язку і взаємодії, що сприяє забезпеченню їх цілісності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, розроблена та схарактеризована модель системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів підпорядкована меті, передбачає поєднання методологічно-цільового, змістово-процесуального та моніторинго-результативного блоків, які тісно між собою взаємозв'язані і реалізація яких спрямована на досягнення ефективного результату – сформованість творчого рівня готовності майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів.

Проведене дослідження не претендує на вичерпний розгляд досліджуваної проблеми. Подальшого вивчення потребують питання апробації моделі й експериментальної реалізації педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

- Большой энциклопедический словарь* (1998). Москва: Большая Российская энциклопедия. (*The Great Encyclopedic Dictionary* (1998). Moscow).
- Вітлінський, В. В. (2005). *Моделювання економіки*. Київ: КНЕУ (Vitlinskii, V. V. (2005). *Modeling the economy*. Kyiv: KNEU).
- Глоссарий современного образования* (2014). Харьков: Изд-во НУА (*Glossary of Contemporary Education* (2014). Kharkov).
- Гончарук, О. В. (2018). *Організація дозвілєвої діяльності молодших школярів*. Луцьк: Вежа-Друк (Honcharuk, O. V. (2018). *Organization of leisure activities of younger pupils*. Lutsk: Vezha-Druk).
- Дубасенюк, О. А. (2009). *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка (Dubaseniuk, O. A. (2009). *Professional pedagogical education: innovative technologies and methods*. Zhytomyr).
- Ингенкамп, К. (1991). *Педагогическая диагностика*. Москва: Педагогика (Inhenkamp, K. (1991). *Pedagogical diagnostics*. Moscow).
- Методология системного подхода в педагогике* (1969). М.: НИИОП (*Methodology of systematic approach in pedagogy* (1969). Moscow: NIIOP).
- Мірошніченко, О. А. (1999). *Етапи соціалізації особистості. Теоретичні та методичні засади соціально-педагогічної підготовки вчителя*, 89-96 (Miroshnychenko, O. A. (1999). *Stages of personality socialization. Theoretical and methodological foundations of social-pedagogical training of a teacher*, 89-96).
- Неймин, Я. Г. (1984). *Модели в науке и технике: история, теория, практика*. Ленинград: Наука (Neuimin, Ya. N. (1984). *Models in science and technology: history, theory, practice*. Leningrad: Nauka).
- Савченко, С. В. (2004). *Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору* (дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05). Луганськ (Savchenko, S. V. (2004). *Scientific and theoretical foundations of socialization of student youth in extracurricular activities in the conditions of regional educational space* (Doctor's thesis). Luhansk).
- Сисоева, С. О. (2011). *Інтерактивні технології навчання дорослих*. Київ: ВД «ЕКМО» (Sysoieva, S. O. (2011). *Interactive technologies for adult learning*. Kyiv: VD "EKMO").
- Унтілова, Е. А. (2004). *Формування еталонів ефективної педагогічної взаємодії у процесі підвищення кваліфікації вчителів* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Одеса (Untilova, E. A. (2004). *Formation of standards of effective pedagogical interaction in the process of teacher training* (PhD thesis). Odesa).
- Шамова, Т. И. (2002). *Управление образовательными системами*. Владос (Shamova, T. I. (2002). *Management of educational systems*. Vlados).

РЕЗЮМЕ

Гончарук Ольга. Модель системы подготовки будущих учителей начальной школы к организации досуговой деятельности учеников.

В статье представлена модель системы профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы к организации досуга учеников как теоретическое обобщение фундаментальных компонентов целостного процесса профессиональной подготовки, направленного на формирование у студентов мотивационного, когнитивного, деятельностного, ценностного и рефлексивного компонентов готовности к организации досуговой деятельности младших школьников. Цель статьи заключается в обосновании модели системы подготовки будущих учителей начальной школы к организации досуговой деятельности учеников. В процессе научного поиска использованы методы анализа, синтеза, обобщения, систематизации, умозаключений и моделирования.

Разработана и охарактеризована модель системы подготовки будущих учителей начальной школы к организации досуговой деятельности младших школьников подчинена цели, предусматривает сочетания методологически-целевого, смыслово-процессуального и мониторинго-результативного блоков, которые тесно между собой взаимосвязаны и реализация которых направлена на достижение эффективного результата – сформированность творческого уровня готовности будущих учителей начальной школы к организации досуговой деятельности младших школьников.

Ключевые слова: модель, система, досуговая деятельность, подготовка учителей начальной школы к организации досуговой деятельности учеников, модель системы подготовки учителей начальной школы к организации досуговой деятельности младших школьников, компоненты модели системы, методологические подходы и принципы подготовки будущих учителей к организации досуга, педагогические условия подготовки будущих учителей начальной школы к организации досуговой деятельности младших школьников.

SUMMARY

Goncharuk Olga. The model of the system of future primary school teachers' training to organization of pupils' leisure activities.

The article presents a model of the system of professional preparation of future primary school teachers to organize leisure activities of pupils as a theoretical descriptive generalization of the fundamental components of a holistic process of professional training, which aim is to form in pupils motivational, cognitive, active, value and reflexive activity of pupils. The purpose of the article is to substantiate the model of the system of preparation of future teachers of primary school for organizing leisure activities of pupils. Methods of analysis, synthesis, generalization, systematization, reasoning and modeling were used during the scientific search.

The developed and characterized model of the system of preparation of future teachers of primary school teachers for organization of leisure activities of junior schoolchildren is subordinate to the goal, and involves a combination of methodologically-targeted, substantive-procedural and monitoring-performance blocks, which are closely interrelated and whose implementation is aimed at achieving an effective result – formation of creative level of readiness of future teachers of primary school to organize leisure activities of pupils.

The methodological and target block of the model is represented by its main purpose, methodological approaches (acmeological, cultural, communicative, axiological, competence and subject-activity) and principles (subject-subject orientation, activity and independence,

modeling of conditions and content professional activity). The substantive-procedural block of the model is represented by the program of the course "Organization of leisure activities of junior pupils", program of work of the student club "Interesting leisure of younger pupils" and the problem group "Conditions for successful organization of leisure activities of junior pupils", the system of tasks of various types of industrial teaching practices; selection of interactive forms and methods of vocational training for future elementary school teachers, which provided manifestation of their subjectivity, subjective position in the modeled primary school primary environment for organizing leisure activities of junior pupils.

The monitoring and performance component of the unit provided for determination of the content of each of the components of readiness, development of criteria, indicators of assessment and levels of students' competence to organize leisure activities with junior pupils.

Key words: *model, system, leisure activities, professional preparation of future teachers of primary school to organize leisure activities of pupils, model of the system of professional preparation of future teachers of primary school to organize leisure activities of pupils, components of model system, methodological approaches and principles for preparing future teachers for leisure activities, pedagogical conditions for preparing future teachers of primary school for leisure activities.*

UDC 005.32:373.5.091.113]:001.895

Dmitro Kozlov

Sumy State Pedagogical University

named after A. S. Makarenko

ORCID ID 0000 0003-1875-0726

DOI 10.24139/2312-5993/2019.09/177-185

INNOVATIVE BEHAVIOR OF A FUTURE MANAGER AS A FACTOR OF EFFECTIVE MANAGEMENT BY PERSONNEL OF A SECONDARY EDUCATION INSTITUTION

The article is devoted to the analysis of the structure of innovative behavior of a future manager of secondary education institution; factors, influencing the innovative susceptibility and innovative behavior are considered. Approaches to the study of innovative behavior of the personnel are defined. It is highlighted that innovative teachers' activity is influenced by development of manager's innovative behavior and culture.

The innovation in education is determined by the innovative activity of teachers, their attitude to innovations, their readiness and ability to create new educational products and educational technologies; it is also characterized as innovative behavior.

Key words: *innovation, innovative behavior, manager, innovative culture, innovative activity, motivation, secondary education institution.*

Introduction. Joining Ukraine the European educational area requires individuals to be well informed about the processes going on in the sphere of education, in particular in innovative teachers' behavior and innovative teachers' activity.

Conceptual approaches to transforming education in Ukraine are defined in the Order of MES "On approval of the Plan of Action for the quality of higher education in Ukraine and its integration into European and world educational